

Ambitiedocument Herdenkingsjaar 2021 600 jaar Sint Elisabethsvloed

Eindrapport

Colofon

Betreft: Ambitiedocument “2021 - 600 jaar Sint Elisabethsvloed”
Versie: Eindrapport
Opdrachtgever: NLDelta
Contactpersoon: Stella van Uffelen
Datum: 5 februari 2019
Opsteller: Rob Berkers
Begeleiding: Patty Kanselaar (NLDelta)
Stella van Uffelen (NLDelta)

Contactgegevens

Rob Berkers - Berkers Advies
Pottenbakkerstraat 5 - 2645 KR DELFGAUW
www.berkersadvies.nl
info@berkersadvies.nl
Tel. 06 - 36 16 59 34

Inhoud

1 Inleiding	4
1.1 Een gebeurtenis om bij stil te staan	4
1.2 Doelstelling van dit ambitiedocument	4
2. Samenwerking	6
2.1 Bereidheid tot samenwerking	6
2.2 Eigenaarschap.....	6
2.3 Regionale samenwerking.....	7
3. Doelen	8
3.1 Wat willen partijen bereiken?	8
3.2 Doelgroepen	10
3.3 Wat staat de partijen voor ogen?.....	10
3.4 Beoogde resultaten	11
4 Verhaallijn	12
4.1 Construct	12
4.2 Criteria	12
4.3 Het verhaal	13
5 Programma	16
5.1 Aanpak programmering.....	16
5.2 Eerste ideeën	16
5.3 Locaties.....	19
5.4 Basis- en hoofdprogramma en etalage	19
5.5 Criteria	20
6 Organisatie en financiën	21
6.1 Mate van samenwerking: opties en keuze.....	21
6.2 Voorstel voor organisatie	22
6.3 Financiering	24

6.4 Relatie met NBTC themajaar	24
6.5 Vervolgstappen.....	25
Bijlage 1: Verantwoording	27

1 Inleiding

1.1 Een gebeurtenis om bij stil te staan

In de nacht van 18 op 19 november 1421 beukte een ziedende noordwesterstorm in op de kust van Nederland. Als gevolg van de Hoekse en Kabeljauwse twisten was het dijkonderhoud in Holland en Zeeland verwaarloosd. Een zeer hoge stormvloed brak door de verzwakte dijken en daardoor stroomde het zoute zeewater het binnenland in. Daar werd het opgestuwd door het door zware regenval extreem hoge rivierwater vanuit de Maas en de Rijn. Een legendarische overstroming was een feit: de Sint Elisabethsvloed.

De vloed had desastreuze gevolgen. De Grote Waard veranderde in een binnenzee. Dorpen verdwenen onder water en de destijds rijke stad Dordrecht verloor haar strategische handelspositie. Er ontstond een nat gebied waar het getij vrij spel had en waar opgeslibde zandplaten en eilandjes ontstonden met daartussen kreken: de Biesbosch.

Al 600 jaar vertelt het (ruime) gebied rond de Biesbosch het verhaal van de Nederlandse delta. Van leven onder de zeespiegel, van tegen water beschermen en van water maximaal benutten.

1.2 Doelstelling van dit ambitiedocument

Verschillende partijen (van West-Brabant tot Rotterdam en het gehele gebied er tussenin) hebben het plan opgevat om in 2021 uitgebreid stil te staan bij het feit dat 600 jaar eerder de Sint Elisabethsvloed plaatsvond. Dit willen ze doen door in dat jaar een groot aantal gevarieerde activiteiten te organiseren, die de kwaliteiten van 'onze delta' laten zien en versterken, met het water als 'blauw bloed'. Het gaat om activiteiten die verder gaan dan een eenmalige gebeurtenis, omdat ze ook bijdragen aan het structureel versterken van de voorzieningen in de regio en de bekendheid van de regio.

Dat er veel partijen willen stilstaan bij de Sint Elisabethsvloed is een mooie constatering. Het geeft aan dat de geschiedenis en dat thema's als 'water' en 'delta' leven. Tot medio 2018 waren de verschillende initiatiefnemers niet of nauwelijks met elkaar in gesprek. Een onwenselijke situatie omdat er daardoor mogelijk meerdere initiatieven ontstaan die op elkaar lijken en onnodig met elkaar concurreren, zowel in het aanspreken van publiek als in de fase ervoor (bijvoorbeeld bij het werven van sponsors en organiseren van publiek geld). Door wél met elkaar in gesprek te zijn, en tot een vorm van samenwerking te komen, kan juist extra kracht ontwikkeld worden, zowel richting financiers als richting publiek.

Om deze reden zijn gesprekken gevoerd en is een tweetal werksessies gehouden met de diverse partijen die in 2021 'iets' willen organiseren rond de herdenking van 600 jaar Sint Elisabethsvloed. Dit met als beoogd resultaat om op hoofdlijnen te komen tot één verhaal, één concept waar iedereen enthousiast van wordt en waarbinnen een ieder het gevoel heeft voldoende ruimte te hebben voor een eigen invulling die past bij de specifieke doelen en

ambities van het eigen gebied. Ook dienen, voor zover al aanwezig, eerste programmaonderdelen in beeld gebracht te worden. En tot slot moeten afspraken gemaakt worden over de wijze waarop er in de aanloop naar 2021 en tijdens de festiviteiten zelf samengewerkt wordt.

2. Samenwerking

2.1 Bereidheid tot samenwerking

Op dit moment zijn er 12 organisaties met elkaar in gesprek over samenwerking rond 600 jaar Sint Elisabethsvloed. Hier een overzicht van deze partijen:

Al deze 12 partijen zien duidelijk voordelen van samenwerken met andere initiatiefnemers die ‘iets’ willen rond 600 jaar Sint Elisabethsvloed. Door samen te werken kan een sterker programma worden ontwikkeld dat ook met meer marketingpower voor het voetlicht gebracht kan worden. Bovendien geldt ook het omgekeerde. Door niet samen te werken is voor potentiële bezoekers mogelijk sprake van een diffuus verhaal. Een belangrijke randvoorwaarde is wel dat de activiteiten in het eigen gebied voldoende in de schijnwerpers komen te staan en dat de eigen identiteit herkenbaar moet blijven.

In een werksessie in november 2018 is in gezamenlijkheid gesproken over de contouren van een gezamenlijk programma en over een aantal randvoorwaarden. De sessie is heel positief verlopen; inhoudelijk zijn enkele goede afspraken gemaakt en het was een nuttige eerste kennismaking tussen de betrokken partijen. In een tweede werksessie, in januari 2019, is de wens om samen te werken herbevestigd, zijn de randvoorwaarden nader aangescherpt en zijn globale afspraken gemaakt over het vervolgproces.

Gezien het brede draagvlak voor samenwerken rond “2021 - 600 jaar Sint Elisabethsvloed” is deze samenwerking het uitgangspunt van deze rapportage.

2.2 Eigenaarschap

De 12 organisaties die op dit moment met elkaar in gesprek zijn over samenwerking zijn (vooralsnog) gezamenlijk eigenaar van het proces dat moet leiden tot een sterk programma “2021 - 600 jaar Sint Elisabethsvloed”. Deze brede betrokkenheid is goed, maar

het is niet werkbaar om alle besluiten in gezamenlijkheid te nemen. De uitdaging is om een governance-structuur te vinden die wel werkbaar is, en waarin elk van de partijen vertrouwen heeft. In hoofdstuk 6 wordt hier nader op ingegaan.

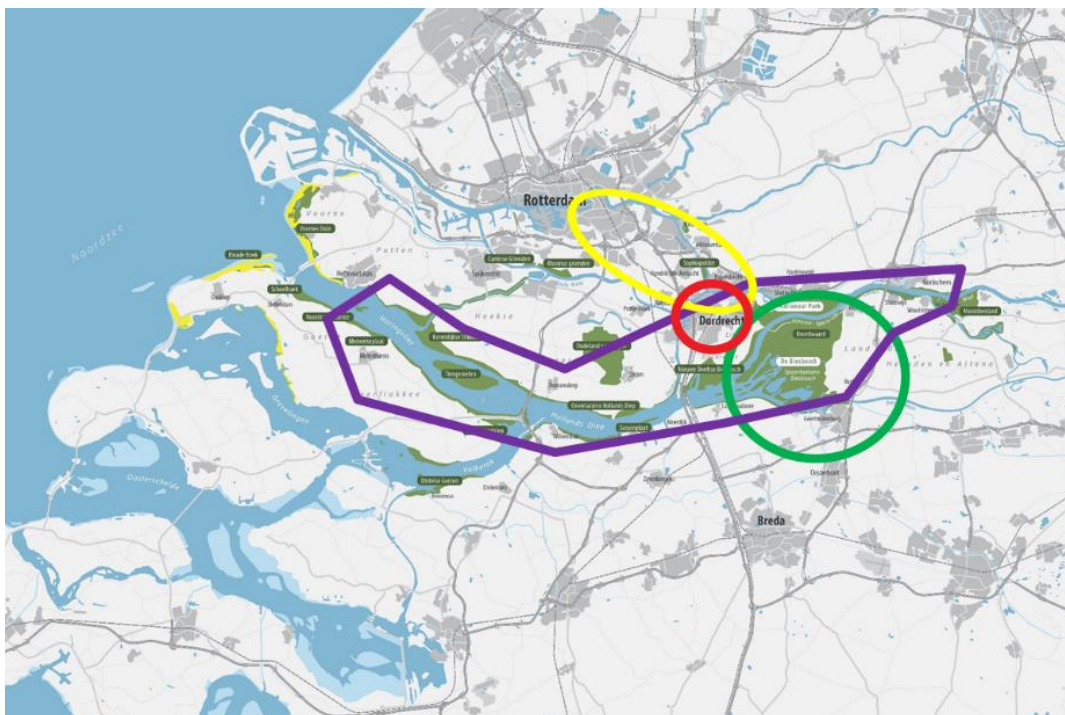
Het is overigens absoluut de intentie dat anderen gaan aanhaken bij het programma, en dat kan ook al snel, maar om stappen te kunnen zetten lag tot dit moment moment de bal bij de genoemde partijen.

2.3 Regionale samenwerking

Binnen het overkoepelende geheel zijn enkele deelinitiatieven en regionale samenwerkingen te onderscheiden. De vier die nu in beeld zijn, zijn:

- *'Biesboschjaar 2021'* - Initiatiefnemers: gemeente Drimmelen, de Regio West Brabant (RWB), de provincie Noord-Brabant en het Parkschap NP de Biesbosch
- *RIVIER!'21* - Initiatiefnemers: gemeente Dordrecht en de gemeente Rotterdam (en andere Rotterdamse partners, m.n. Rotterdam Festivals)
- *Lancing NLDelta* – Initiatiefnemer NLDelta
- Diverse activiteiten – Gemeente Dordrecht en Dordrecht Marketing

Hierbij moet worden opgemerkt dat er ook tussen de diverse initiatieven overlap is, zowel geografisch als wat betreft de betrokken partijen. Op de afstemming tussen de regionale/lokale initiatieven en het grotere geheel wordt in hoofdstuk 6 nader ingegaan.

3. Doelen

3.1 Wat willen partijen bereiken?

Het stilstaan bij 600 jaar Sint Elisabethsvloed heeft -als het goed is- een reden. En die reden, dat doel, kan per partij anders zijn. Het is belangrijk om de doelen scherp te hebben zodat er ook een programma gemaakt kan worden dat optimaal bijdraagt aan de gestelde doelen. Ook bij het zoeken naar financiering zal het helpen als goed aangesloten wordt bij belangrijke (beleids-)doelen van mogelijke medefinanciers. Voor de nu betrokken partijen zijn de doelen hier beschreven.

	<p>600 jaar St Elisabethsvloed moet bijdragen aan de doelen van het Parkschap:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Biesbosch in top 3 van NP's - Toonaangevende voorbeeld van duurzame recreatie en toerisme - Inwoners, ondernemers, overheden en maatschappelijke organisaties zijn trotse ambassadeurs van De Biesbosch: ze vertegenwoordigen de kwaliteiten van het gebied - De organisatie functioneert professioneel en beschikt over voldoende middelen om de ambities te realiseren.
	<ul style="list-style-type: none"> - Versterken profiel van 'blauwgroene gemeente aan de Biesbosch' - Versterken trots op het gebied bij de eigen bewoners, meer verbondenheid met het gebied (o.a. doordat het historisch besef toeneemt) en versterking sociale cohesie
	<ul style="list-style-type: none"> - De viering/ herdenking van 600 jaar Sint Elisabethsvloed past in een reeks; 2018-2019 - 400 jaar Dordtse Synode, 2020 Dordrecht 800 jaar stadsrechten - Het College ziet 600 jaar Sint Elisabethsvloed als een goede gelegenheid om de bijzondere kwaliteiten van Dordrecht als 'groen/blauwe parel' in de Randstedelijke delta en de relevantie van waterveiligheid te benadrukken.
	<p>Een ambitieus programma in 2021 kan bijdragen aan het beter op de kaart zetten van West-Brabant als toeristische regio. Vrijtijdseconomie wordt mogelijk speerpunt van beleid voor RWB. Als dit gaat gebeuren is er des te meer reden om sterk in te zetten op Biesboschjaar 2021.</p>
	<ul style="list-style-type: none"> - Dordrecht Marketing heeft als doel het vermarkten en promoten van Dordrecht en de omliggende regio - Het programma moet aansluiten bij de positionering zoals deze voor Dordrecht en omgeving is gekozen.
	<p>Rotterdam Festivals coördineert het evenementenbeleid in Rotterdam, waarbij het doel is om zoveel mogelijk Rotterdammers te bereiken en de trek van bezoekers naar de stad (toerisme) te stimuleren. Hierbij wordt themarisch gewerkt. De havens (en de rivieroevers) is een van de thema's.</p>

Het doel is om de Delta letterlijk en figuurlijk in beweging te zetten door middel van een Biesbosch-/Deltajaar (met opbouwend en doorlopend programma) en verbeteringen van de fysieke belevingsmogelijkheden.

- PZH vindt de ontwikkeling van NLDELTA als Nationaal Park van Wereldklasse interessant en kansrijk. Grootstilstaan bij "2021 - 600 jaar Sint Elisabethsvloed" kan bijdragen aan de ontwikkeling en de bekendheid
- Het programma kan een bijdrage leveren aan het halen van de doelen van de provinciale Erfgoedlijn Waterdriehoek
- De SintElisabethsvloed was een ramp van grote omvang. Het past de provincie om hier in een jubileumjaar bij stil te staan.

NLDelta hoopt in 2021 formeel de titel van Nationaal Park te verkrijgen. Het herdenkingsjaar 2021 wordt gezien als ideaal middel om NLDelta bij een groot publiek te introduceren.

Staatsbosbeheer heeft de ambitie om meerdere activiteiten te organiseren in het kader van het jubileumjaar. Het besef is er dat men dit als grote beheerder in de Biesbosch (95% in beheer) aan zijn stand verplicht is. De activiteiten zullen moeter aansluiten bij de missie van Staatsbosbeheer: beschermen, beleven en benutten. De intentie is om een mix van activiteiten te ontplooiën, voor meerdere doelgroepen: van het grote publiek, de eigen achterban, de groene vakwereld tot de poliiek.

Het Biesbosch Museum wil graag de locatie zijn voor een of meer tot de verbeelding sprekende projecten. De directeur is nauw betrokken bij Delta Concerten, dus daarmee is al één grote activiteit in beeld. Daarnaast ligt het voor de hand om ook in het museum met speciale tentoonstellingen en activiteiten op het themajaar in te spelen.

Behouden, benutten & beleven van erfgoed is de doelstelling van het erfgoedhuis. Het erfgoedhuis kan initiatiefnemers ondersteunen, inspireren en verbinden.

Totaalbeeld

Resumerend moet "2021 - 600 jaar Sint Elisabethsvloed" bijdragen aan de volgende doelen:

- Versterking vrijtijdseconomie (economisch gewin en profilering)
- Verbeteren van de belevingsmogelijkheden van natuur en erfgoed
- Versterking van de identiteit, de trots en de sociale cohesie
- Versterking van de samenhang en samenwerking in het Deltagebied (katalysator)

Hoewel de doelen divers zijn, levert dit naar verwachting geen problemen op. Dat zou wel het geval zijn als er slechts één activiteit georganiseerd zou worden. Maar aangezien het hier om meerdere activiteiten gaat, kunnen de invalshoeken verschillen.

Aanscherping

De doelstellingen zijn hier op hoofdlijnen benoemd. Dat is in dit stadium voldoende. Later in het proces moet dit wel verder aangescherpt worden. Want het behalen van de doelen is uiteraard essentieel. Dat is immers waarom er tijd en geld wordt geïnvesteerd. Ter illustratie van deze aanscherping: zowel voor de Regio West-Brabant als voor Rotterdam Festivals geldt dat het genereren van toeristische inkomsten een belangrijke doelstelling is. In de

verdere uitwerking kan dit bijvoorbeeld betekenen dat West-Brabant meer overnachtingen in B&B's wil zien, terwijl men in Rotterdam vooral meer hotelovernachtingen en bezoeken van riviercruiseschepen beoogt.

3.2 Doelgroepen

Publieksprogramma of breder?

Het programma dat we gaan opzetten is primair een publieksprogramma. Dit neemt niet weg dat aansluitend hierop ook activiteiten mogelijk zijn die op andere doelgroepen gericht zijn. Dan kan bijvoorbeeld gedacht worden aan een (internationaal) symposium over getijdenatuur voor de 'groene vakwereld' of een business-to-business event voor de maritieme sector. Maar zoals gezegd; onze focus ligt op initiatieven die interessant zijn voor het publiek.

Recreatieve doelgroepen

Een duidelijk beeld van dat publiek, dus van de recreatieve doelgroepen, is er vooralsnog niet. Dat is ook nog niet erg. Zoals hiervoor vermeld gaat het mogelijk om internationaal, maar zeker om nationaal, regionaal en lokaal publiek. Daar binnen is een grote diversiteit mogelijk en ook wenselijk, van gezinnen met kinderen die een leuk dagje uit willen tot culturele fijnproevers of natuurvorsers. Voor hen allen (en nog vele andere groepen) zijn in beginsel interessante programmaonderdelen mogelijk. Bij de uitwerking van het programma tot concrete activiteiten dient een scherpere keuze gemaakt te worden voor de doelgroep voor de specifieke activiteit.

3.3 Wat staat de partijen voor ogen?

Herdenken of vieren?

De Sint Elisabethsvloed was in 1421 eerst en vooral een grote ramp. Er vielen enkele duizenden doden, tientallen dorpen werden weggevaagd en het water leidde op diverse plekken tot economische rampspoed. Ook al ligt de ramp inmiddels 600 jaar achter ons, de partijen zijn van mening dat bij zo'n gebeurtenis eerder de term 'herdenken' dan 'vieren' past.

Tegelijkertijd wordt ook gesteld: in het Biesboschjaar 2021 gaat het niet alleen om terugkijken. Het gaat ook over het nu en over de toekomst. Er mag dus zeker ook stilgestaan worden bij de schoonheid van het gebied, het succesvolle gevecht tegen het water van na de Sint Elisabethsvloed en de kansen en uitdagingen voor de komende decennia. En daarbij passen ook vreugdevolle activiteiten.

Ambitieniveau

Het uitgangspunt van de nu betrokken partijen is om een themajaar neer te zetten met nationale tot internationale uitstraling. Daarbinnen moet wel voldoende ruimte zijn voor kleinschalige initiatieven met een regionale of lokale functie. Kortom een gevarieerd programma, passend bij de diverse doelen die in paragraaf 3.1 zijn beschreven.

Duur van het programma

Het themajaar kan 365 dagen worden gevierd, maar ook gedurende een korte periode. Hierover is door de betrokkenen vooralsnog geen conclusie getrokken. Een aantal zaken ligt al vast. Om te beginnen is er de datum van de vloed: 19 november. Uiteraard zal er op deze dag iets moeten geburen. Daarnaast zijn er voor enkele activiteiten (Deltaconcerten, World Port Week) al data vastgesteld: beide begin september. In beginsel is het dan mogelijk om een programma van drie maanden te maken (september – november). Het lijkt echter logisch om ook het ‘recreatie seizoen’ (voorjaar en zomer) mee te pakken. Ook gezien de veelheid aan betrokkenen en ideeën lijkt een ruime periode (maart/april – november) echter voor de hand te liggen. Vooralsnog is dit het uitgangspunt.

3.4 Beoogde resultaten

De doelen en ambities geven duidelijk richting aan hetgeen de partijen in 2021 willen neerzetten. Maar het is goed om dit nog een slag concreter te maken en om concrete resultaten te benoemen. Het is nog te vroeg om dit nu al in alle detail te doen, maar op basis van de gesprekken kan al wel een voorzet gedaan worden. Mogelijke resultaten op programmaniveau zijn:

- Het herdenkingsjaar “2021 - 600 jaar Sint Elisabethsvloed” heeft **mobiliserend** gewerkt in het Deltagebied. Het is een succes geworden doordat het gezamenlijk is georganiseerd; door overheden maar vooral ook door inwoners(organisaties), verenigingen, het bedrijfsleven (w.o. de middenstand en de horeca) en culturele instellingen.
- Er hebben **minimaal 5 grote evenementen** plaatsgevonden waarmee het gebied op zijn minst nationaal maar bij voorkeur ook internationaal *in the picture* komt.
- De activiteiten hebben **verspreid over het gebied** plaatsgevonden.
- Er is een **hoge score op bekendheid, waardering en deelname**. De programmering was dermate interessant en er is zoveel (lokale en regionale) media-aandacht voor het herdenkingsjaar geweest dat meer dan 80% van de bewoners van het gebied aan het einde van 2021 weten dat er een herdenkingsjaar “2021 - 600 jaar Sint Elisabethsvloed” is geweest en daar een positief beeld bij hebben en dat minimaal 25% van de inwoners van het gebied -tot volle tevredenheid- aan een of meer activiteiten hebben deelgenomen.
- Er zijn elementen toegevoegd aan het gebied waardoor de **belevingswaarde – en mogelijkheden** van natuur en erfgoed **blijvend** zijn **toegenomen**.
- Het werken aan een sterk programma 2021 heeft er aan bijgedragen dat de **samenwerking in het gebied en met partijen uit andere regio’s blijvend** is **toegenomen**.

Zoals aangegeven: dit lijstje moet vooral gezien worden als een eerste aanzet dat bij de verdere ontwikkeling van het programma nader aangevuld en aangescherpt kan worden.

Behalve op programmaniveau zullen ook per event, zeker wanneer er substantieel tijd en geld voor wordt ingezet, concrete resultaten benoemd moeten worden. De verantwoordelijkheid hiervoor ligt bij de initiatiefnemer.

4 Verhaallijn

4.1 Construct

In de eerste werksessie over de samenwerking rond “2021” is in gezamenlijkheid een ‘construct’ ontwikkeld dat kan dienen als kapstok voor het programma “2021 – 600 jaar Sint Elisabethsvloed. Dit construct is hieronder schematisch weergegeven.

Dit construct heeft een sturend karakter voor het geheel van samenwerkende partijen. Binnen het construct is er voldoende vrijheid om het eigen verhaal met de verschillende verhaallijnen (subthema's) en de eigen doelen uit te dragen.

4.2 Criteria

De intentie is om een veelheid aan initiatieven te ontplooiën die passend zijn. En passend, wil zeggen dat het initiatief (festival, voorstelling, tentoonstelling, opening van een gebouw, etc.) voldoet aan het construct, ofwel een link heeft met het overkoepelende verhaal en

een of meer subthema's en daarmee met de aanleiding (de Sint Elisabethsvloed). Daarnaast moet het bijdragen aan de doelen van de initiatiefnemer.

Ten aanzien van deze criteria (inhoudelijk passend en de doelen dienend) is enige strengheid op zijn plaats. Een initiatief kan wellicht een grote publiekstrekker zijn; als de link met de thematiek te mager is of niet bijdraagt aan een van de doelen dan verdient het initiatief geen plek in het programma.

Ook kosteneffectiviteit lijkt een logisch criterium: staat de inzet van tijd en geld in verhouding tot de maatschappelijke baten?

In paragraaf 5.5. wordt nader op de criteria ingegaan.

4.3 Het verhaal

De keuze voor een overkoepelend thema en het benoemen van mogelijke subthema's is een belangrijke eerste stap. Maar daarmee zijn we er nog niet. Een sterk concept vraagt ook om een helder, aansprekend 'narrative': welk verhaal wil je vertellen?

Door Patty Kanselaar (communicatiemedewerker Parkschap NP de Biesbosch en NLDELTA) is een eerste aanzet gegeven voor het verhaal over “2021 – 600 jaar Sint Elisabethsvloed”.

Eerste aanzet

In de nacht van 18 op 19 november 1421 beukte een ziedende noordwesterstorm in op de kust van Nederland. Als gevolg van de Hoekse en Kabeljauwse twisten was het dijkonderhoud in Holland en Zeeland verwaarloosd. Een zeer hoge stormvloed brak door de verzwakte dijken en daardoor stroomde het zoute zeewater het binnenland in. Daar werd het opgestuwd door het door zware regenval extreem hoge rivierwater vanuit de Maas en de Rijn. Een legendarische overstroming was een feit: de Sint Elisabethsvloed.

De vloed had desastreuze gevolgen. De Grote Waard veranderde in een binnenzee. Dorpen verdwenen onder water en de destijds rijke stad Dordrecht verloor haar strategische handelspositie. Er ontstond een nat gebied waar het getij vrij spel had en waar opgeslibde zandplaten en eilandjes ontstonden met daartussen kreken. De eerste begroeiing waren de biezen waar de Biesbosch zijn naam aan dankt. Stukje bij beetje veroverde de mens het land terug op het water en gebruikte het gebied om riet, bies en wilgen te verbouwen. De griendbouw en visserij waren eeuwenlang de belangrijkste bronnen van inkomsten in de Biesbosch. De natuurlijke rijkdom was groot, maar de mensen waren arm en het leven in het afgelegen en ontoegankelijke gebied hard.

In de twintigste eeuw verdween geleidelijk de traditionele griendcultuur. De natuur in de rivierdelta kreeg vrij spel en polders werden ingericht voor landbouw en als drinkwaterbekkens. In het snel verstedelijkende Nederland werd de Biesbosch een steeds belangrijker plek voor mensen om te recreëren. Deze rol als toevluchtsoord van rust en stilte en voor plezier en ontspanning vervult het gebied nog steeds. Ruim 2 miljoen bezoekers per

jaar, uit heel Nederland en daarbuiten, komen naar de Biesbosch om te varen, wandelen, fietsen en kanoën.

Tegenwoordig geeft de Biesbosch ruimte aan de grote rivieren en vormt daarmee een spil in waterveiligheid. Landbouwpolders worden teruggegeven aan de dynamiek van de natuur. Het gebied heeft zich ontwikkeld tot een uniek zoetwatergetijdegebied met kreken, vloedbossen, eilandjes en waterbekkens en kent een enorme diversiteit aan flora en fauna, zoals wilgen, spindotters, bevers en vele soorten water- en roofvogels.

De Biesbosch is de poort tot de delta, waarop aansluitend het Haringvliet de natuurlijke overgang van rivier naar zee vormt. Een dynamisch en uniek ecosysteem waar oer-Hollandse deltanatuur floreert; schelpdierbanken, trekvissen, vogelrijke slikkige oevers en in het midden het bijna onbewoonde natuureiland Tiengemeten. In deze Nederlandse delta bepaalt de dynamiek van het water alles: eb en vloed, zoet-brak-zout, hoog en laag. Getijdeverschillen, variërend van 30 tot 80 cm, zijn merkbaar in de hele delta, tot wel 50 kilometer landinwaarts.

Al 600 jaar vertelt dit gebied het verhaal van de Nederlandse delta. Van leven onder de zeespiegel, van tegen water beschermen en van water maximaal benutten. Werelderfgoed Kinderdijk getuigt van het pionierend karakter van de bewoners van de delta en is de bakermat van hun leiderschap in watermanagement. Internationaal weet men bij wateroverlast: 'Bring in the Dutch'. Water behoort tot onze identiteit en vormt de blauwe draad.

Domineerde vroeger de natuurlijke dynamiek van het water, sinds de watersnoodramp van 1953 zetten de Deltawerken de toon die sinds de jaren 70 de zee van het achterland afsloten. Om de natuur een nieuwe impuls te geven werden in 2018 de Haringvlietsluizen op een kier gezet waarmee er weer een verbinding komt tussen rivier en zee. Daardoor krijgen we ook de spannende overgangen van zoet naar brak naar zout terug en kunnen trekvissen, als zalm en steur, vanaf zee weer de rivier opzwemmen. Ook daarin is deze delta toonaangevend.

Het is een economisch belangrijk gebied waar natuur en stad met elkaar zijn verweven. Bijzondere contrasten zoals trekvogels en industrie vallen hier in één beeld samen. Het is een gebied in continue ontwikkeling. Er wordt gepolderd en ontpolderd en het landschap wordt steeds opnieuw ingericht. Het Biesbosch MuseumEiland, de metamorfose van Tiengemeten, de innovatie van de Noordwaard en de renovatie van de forten en stellingen van de Waterlinies zijn staaltjes van eeuwenlang leven in een gebied waar alles draait om het knap managen van het water.

Verbindingen vormen de basis in de delta. Steden en dorpen worden verbonden door rivieren. Het heden wordt er verbonden met het verleden in de oudste steden van Nederland: Dordrecht en Geertruidenberg. Pontjes en veren verbinden de natuur met de bewoonde wereld. De Waterbus pendelt van de Rotterdamse havenstad door de delta naar Kinderdijk, Dordrecht, de Biesbosch en het Haringvliet.

In 2021 vieren we het ontstaan van de Biesbosch, de unieke deltanatuur, de pionierende mens die de delta vormde en de kansen en uitdagingen die het deltagebied ons nu en in de toekomst brengt.

Vervolgstap: meer pakkende versie

Een volgende stap moet zijn om, met het construct als fundament en de eerste aanzet van het verhaal als input, tot een compacter, sterk, voor de buitenwereld logisch en herkenbaar verhaal te komen dat zich laat vertalen in interessante programmaonderdelen én dat aansluit bij de doelen van de betrokken organisaties. Deze stap moet nu snel gezet gaan worden. Het is belangrijk dat dit gebeurt door iemand (of meerdere mensen) die hierin grote expertise en ruime ervaring heeft/ hebben.

5 Programma

5.1 Aanpak programmering

De gedachte bij de betrokken partijen is om niet centraal een programma op te stellen, waarbij een programmadirecteur of een team van programmeurs de volledige programmering bepaalt. De keuze is wel om vanuit de betrokken partijen initiatieven te ontplooiën, om initiatieven bij anderen te inventariseren en om partijen uit te nodigen met initiatieven te komen. Initiatieven die passend zijn kunnen vervolgens een plek krijgen in het programma. Een dergelijke aanpak heeft ook eerder, zoals bijvoorbeeld bij het Van Gogh-jaar, goed gewerkt en gezorgd voor breed draagvlak.

Deze aanpak betekent geenszins dat rustig achterover geleund kan worden. Partijen zullen geënthousiasmeerd en mogelijk gefaciliteerd moeten worden (met expertise en wellicht financiën), er is coördinatie nodig (rond de agendering en promotie en marketing vooral) en het concept zal bewaakt moeten worden.

5.2 Eerste ideeën

In de diverse interviews (zie bijlage 1) en tijdens de werksessies zijn eerste ideeën opgehaald voor de invulling van het themajaar. De meeste zijn ook echt nog niet meer dan ideeën. Enkele zijn al verder gevorderd en zullen vrijwel zeker plaatsvinden. Deze zijn groen gemarkeerd. Bij anderen (organisaties, ondernemers, particulieren, overheden) die nog niet betrokken zijn bij het proces zijn ongetwijfeld ook al ideeën bekend over de invulling van het themajaar. Deze zullen in het vervolg uiteraard verzameld moeten worden. Onderstaande lijst is dus niet meer dan een eerste aanzet.

Initiatief: De Biesbosch, leefgebied van de otter
Initiatiefnemer: Staatsbosbeheer
We gaan de otter niet introduceren maar markeren het gebied als geschikt leefgebied. Wat is nodig om de otter naar de Biesbosch te krijgen / crowd funding opzetten voor bijvoorbeeld de ontwikkeling van een fauna passages. Naast de bever, zeearend, boommarter zien we de otter graag terug in de Biesbosch. Met dit onderwerp kunnen ook diverse thema's centraal stellen zoals de zoetwaterhuishouding van de Biesbosch.

Initiatief: Blijvende objecten
Initiatiefnemer: Staatsbosbeheer
In overleg met partners de functies van het gebied onder de aandacht brengen in informatievoorziening / blijvende objecten. Maar ook eigen projecten vallen hieronder zoals de Fortunapolder, Hofmansplaat.

Initiatief: Vogelfestival in de Biesbosch
Initiatiefnemer: Staatsbosbeheer
Het (landelijke) Vogelfestival in 2021 organiseren in de Biesbosch.

Initiatief: 6000 soortenjaar / 1421 soortendag / 2021 soortenweek
Initiatiefnemer: Staatsbosbeheer
Afgekeken van de 1001 soorten dag – vrijwilligers bij betrekken – klein beginnen in de nieuwe Dordtse Biesbosch in 2020 - 600 soorten dag, de natuur zowel boven als onder water onder de aandacht brengen. In de programmering komt ook aan de orde monitoring, onderzoek, techniek, innovatie van de natuur.

Initiatief: (inter)nationaal symposium
Initiatiefnemer: Staatsbosbeheer
Als afsluiter van het feestjaar een symposium organiseren met partijen, politieke onderwerpen agenderen, internationale ambities of andere (water gerelateerde) onderwerpen agenderen/op de aandacht zetten. Een symposium bijvoorbeeld onder voorzitterschap van de voorzitter NLDelta Ignace Schops of de nieuwe Deltacommissaris dhr. Kuijken.

Initiatief: "beleven" van de Biesbosch
Initiatiefnemer: Staatsbosbeheer
Staatsbosbeheer wil het aspect "beleven" van de Biesbosch meer in beeld brengen. Zijn er spannende en tevens unieke belevenissen te bedenken en te organiseren? Dat zal nog verder worden verkend.

Initiatief: De Moerdijkbrug wordt Sint Elisabethsbrug
Initiatiefnemer: Idee van Robert Holmes (vml ambtenaar gemeente Drimmelen)/ geen projecteigenaar
Nog geen concreet plan. Gedachte is; hernoem de brug (waardoor de naam veel meer zegt over het gebied waar de brug ligt) en maak er -bijvoorbeeld door spectaculaire verlichting - een icoon voor het Deltagebied van.

Initiatief: Deltaconcerten
Initiatiefnemer: Arjan van der Zee (privé-initiatief)
De organisatie van een reeks klassieke concerten door een gerenommeerd orkest op het water midden in het Nationaal Park de Biesbosch. Het orkest zal het thema "water" en de 600 jaar ontstaansgeschiedenis van de Biesbosch en de Delta artistiek vorm en inhoud geven en daarmee het publiek dit thema laten beleven.

Initiatief: Opening bezoekerscentrum Hollandse Biesbosch
Initiatiefnemer: Parkschap NP de Biesbosch
Het huidige bezoekerscentrum aan de Baanhoekweg wordt grondig vernieuwd en de directe omgeving krijgt een stevige kwaliteitsimpuls. In 2021 vindt de feestelijke heropening plaats.

Initiatief: Lancering Nationaal Park NLDELTA
Initiatiefnemer: NLDELTA
NLDELTA wil in 2021 de status van Nationaal Park verkrijgen. De herdenking van 600 jaar Sint Elisabethsvloed wordt aangegrepen om dit nieuwe NP bij het grote publiek onder de aandacht te brengen. Tijdens de NLDeltafel is als idee gelanceerd: organiseer een week met tal van activiteiten verspreid door het gebied en zorg dat daar de hele week de radio of TV bij aanwezig is (bijvoorbeeld Vroege Vogels) om verslag te doen.

Initiatief: Wiegje van Beatrijs
Initiatiefnemer: Stichting "Het wiegje van Beatrijs Kinderdijk"
Tijdens de Elisabethsvloed spoelde bij een dijk in een dorp dat nu Kinderdijk heet, een wieg aan. In de wieg lag een kindje, Beatrijs geheten, en er was ook een kat die de wieg door heen en weer te springen in evenwicht hield. Rondom Kinderdijk zijn maar enkele zaken terug te vinden die aan deze sage herinneren. Om dit 'goed te maken' wordt een kunstwerk gerealiseerd in de rivier.

Initiatief: World Port Week
Initiatiefnemer: Rotterdam Festivals
Vanaf 2019 zullen de Wereldhavendagen met een worden verlengd en thematisch worden verbreed: de World Port Week. Het plan is om met de World Port Week in 2021 aan te haken bij het programma rondom 600 jaar Elisabethsvloed. Hoe dat er concreet uit moet komen te zien, is iets wat nader zal worden uitgewerkt.

Initiatief: Rijdende expositie en congres
Initiatiefnemer: Historische Vereniging Brabant
Grote delen van West- en Midden Brabant zijn indertijd getroffen door de vloed. HVB denkt aan het realiseren van een rijdende expositie die de diverse betrokken gemeenten gaat aandoen naast een congres dag met ter zake kundige sprekers.

Initiatief: Dordtse Dijkenloop
Initiatiefnemer: Ellen Kelder, gemeente Dordrecht
Dit verkeert nog in de ideefase. De gedachte is om een halve marathon te organiseren op het Eiland van Dordrecht, waarbij het parcours vooral over de dijken loopt. Door de wedstrijd ook vanuit de lucht (met drones) in beeld te brengen beleeft de TV-kijker niet alleen de wedstrijd maar ook het prachtige gebied met de dijkstructuur. De intentie is dat deze wedstrijd voor het eerst in 2021 plaatsvindt en daarna jaarlijks terugkeert op de kalender van de atletiekbond.

Initiatief: IABR–Atelier De Ark van Dordrecht
Initiatiefnemer: Ellen Kelder, gemeente Dordrecht
Het Eiland van Dordrecht loopt voorop in Nederland met zijn benadering van waterveiligheid. De Staart, het gebied ten oosten van de oude binnenstad van Dordrecht, tussen het Wantij en de Beneden Merwede, komt in aanmerking als een grote shelter voor het Eiland van Dordrecht: een Ark. De gedachte is dat de bestemming als Ark, als ‘veilige haven bij overstroming’ een hefboom gaat zijn voor een bredere gebiedsontwikkeling. Een hele uitdaging waarbij het voor de hand ligt de narratieve component, het “dramatische” aspect, een belangrijke plaats te geven in het ontwerpend onderzoek. In 2021 is het 600 jaar geleden dat het Eiland van Dordrecht is ontstaan als gevolg van de dramatische Sint-Elisabethsvloed. Het feit dat Dordrecht zich zes eeuwen later wapent tegen mogelijke toekomstige overstromingen en daar al tien jaar aan werkt op een innovatieve manier die een voorbeeld is voor andere plekken, is een uitstekende onderlegger voor een sterk beeldend verhaal voor de ontwikkeling en leent zich voor activiteiten – ook voor het bredere publiek.

Initiatief: Licht, water en kunst
Initiatiefnemer: Dordrecht Marketing
De gedachte is om tweejaarlijks een festival te organiseren in de Dordtse binnenstad, startend in 2021, geïnspireerd op Glow Eindhoven. Dordrecht heeft al een tweejaarlijks festival over water en historie (Dordt in stoom), daar zou in de andere jaren een festival rond water en kunst bij passen.

Initiatief: Tentoonstelling rond het thema water/identiteit/beeldvorming
Initiatiefnemer: Dordrechts Museum
Het museum denkt aan een tentoonstelling rond het thema water/identiteit/beeldvorming. Dus geen historische tentoonstelling over de Elisabethsvloed, maar breder en ook door de tijd. Belangrijke rol in de (kunst)tentoonstelling spelen de bekende Vloedpanelen uit de late 15e eeuw (inclusief die bekende panelen uit het Rijksmuseum); mits financierbaar ook gerestaureerd (iconische werken voor deze mijlpaal!) Er komt mogelijk samenwerking met de Radboud Universiteit die een meerjarig onderzoeksproject ‘Dealing with disasters’ heeft, waar waterrampen een centrale rol in spelen.

Initiatief: De Biesbosch, alles draait om water (toen, nu en straks)
Initiatiefnemer: Biesbosch Museum Eiland
Centrale plek zal het Biesbosch Museum Eiland zijn als bezoeklocatie en als transferium naar het buitengebied. Er wordt een rijk programma vormgegeven met deels bestaande elementen (in een nieuw jasje) en deels nieuwe elementen. Enkele voorbeelden: grootse tentoonstelling in BME ‘De Biesbosch door 6 eeuwen heen’, landart route, Biesboschfestival (door Biesbosch Rangers), op zoek naar de beste verhalenverteller (de Jan Wolkers) van de Biesbosch. Er zijn nog tal van andere ideeën.

Initiatief: Week van ons water in teken van 2021
Initiatiefnemer: -
Idee geopperd tijdens de Erfgoedtafel Waterdriehoek. De Week van Ons Water vindt jaarlijks plaats. De gedachte is om in het gebeid in 2021 stil te staan bij de Sint Elisabethsvloed.

Initiatief: Streekpad de Biesbosch
Initiatiefnemer: Hans Kuipers
Realisatie van een streekpad, dat aansluit bij de systematiek van Wandelnet, en dat in 2021 opent.

Initiatief: Koffietafelboek 600 jaar Sint Elisabethsvloed
Initiatiefnemer: Mothership
Het boek gaat in op deze speciale regio met zijn knowhow rond watermanagement die eens goed in de spotlights wordt gezet. Zeker nu het probleem van het stijgende water alsnog een groter probleem gaat worden in de nabije toekomst. We kijken in het boek terug op het verleden, hoe deze regio is ontstaan (600 jaar geleden), wat voor bijzondere bedrijvigheid erdoor is ontstaan en hoe deze regio zich gaat voorbereiden op de grote taak om wereldwijd droge voeten te behouden.

Initiatief: Klassiek concert op het water bij Werelderfgoed Kinderdijk
Initiatiefnemer: Stichting Werelderfgoed Kinderdijk
Een gerenommeerd orkest voert een klassiek concert met het thema 'water' op op een drijvend podium bij Werelderfgoed Kinderdijk. Een verteller vertelt het verhaal van Kinderdijk, videocontent ondersteunt het verhaal. Dit event is aanvankelijk ontwikkeld voor de opening van het bezoekerscentrum in 2019, maar bleek op dat moment praktisch niet haalbaar. Vandaar dat het idee nu wordt voorgesteld voor 2021. Let op: inhoudelijk lijkt dit initiatief sterk op het initiatief 'Deltaconcerten'.

5.3 Locaties

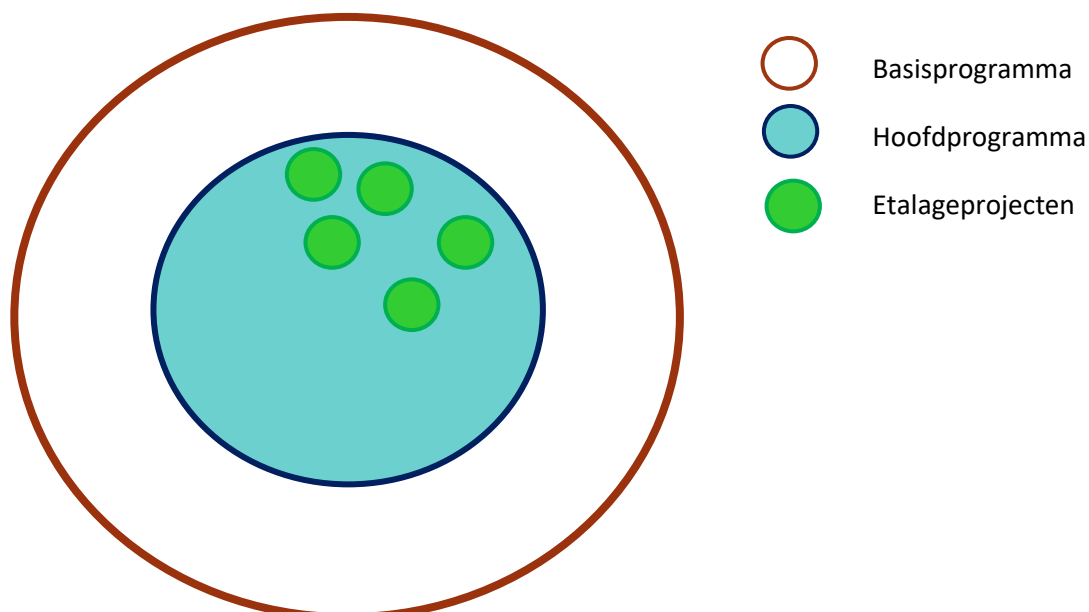
Een aantal locaties is op dit moment al in beeld als plek om een of meer tot de verbeelding sprekende festiviteiten te organiseren:

- Biesbosch MuseumEiland (Werkendam)
- UNESCO Werelderfgoed Kinderdijk/ Elshout
- Binnenstad Dordrecht (met name de havens)
- De Maasoever in Rotterdam en tussen Rotterdam en Dordrecht
- Nader te bepalen locaties in onder andere Drimmelen, Moerdijk en Zevenbergen

Uiteraard zijn nog vele andere locaties denkbaar. In zijn algemeenheid kan gesteld worden dat, gezien het verhaal dat centraal staat, vooral locaties op of direct aan het water interessant zijn als plek waar activiteiten plaatsvinden.

5.4 Basis- en hoofdprogramma en etalage

Het programma '2021 - 600 jaar Sint Elisabethsvloed' zal veelomvattend zijn, met waarschijnlijk vele tientallen activiteiten. Om hierin tot enige ordening te komen, wordt gedacht aan een globale driedeling.

Alle initiatieven die mee willen doen en die voldoen aan de basiscriteria, krijgen een plek in het basisprogramma. Initiatieven die bijzonder passend zijn bij de thematiek en de doelen en die een grote impact hebben komen in het hoofdprogramma. De promotie- en marketinginzet vanuit het programmabureau op dit hoofdprogramma is aanzienlijk groter dan op het basisprogramma. Tot slot zijn er enkele (vooralsnog wordt gedacht aan 5 tot 6) 'etalageprojecten'. Dit zijn initiatieven die erg veel impact kunnen hebben, die als 'eyecatcher' voor het themajaar kunnen dienen en daarom extra veel aandacht in de promotie en marketing zullen krijgen.

Deze driedeling moet overigens gezien worden als denkmodel. Op een later moment zal de gewenste aanpak nader worden uitgewerkt.

5.5 Criteria

Om te kunnen bepalen of een initiatief deel kan uitmaken van het basisprogramma, van het hoofdprogramma of zelfs in de etalage kan komen, zijn heldere criteria gewenst. In deze paragraaf wordt hier een voorzet voor gegeven.

Algemene toetsingscriteria (basisprogramma)

- Relatie met de aanleiding zoals vertaald in de vijf subthema's
- Speelt zich af in de Delta
- Draagt bij aan minimaal een van de doelen van het programma

Criteria hoofdprogramma:

- De drie basiscriteria gelden ook hier
- Het initiatief is interessant voor een (inter-)nationaal publiek (minimaal regionale uitstraling)
- Het initiatief heeft een relatief grote impact, blijkend uit bijvoorbeeld:
 - Groot aantal bezoekers
 - Intensiteit van de ervaring ('een belevenis om nooit te vergeten!')
 - Publiciteitswaarde
 - Grote impact op een of meer van de doelen (zie paragraaf 3.1)
- Het initiatief betekent een verbreding of verrijking t.o.v. het totale programma
- Kijkend naar het totale hoofdprogramma is een evenwichtige spreiding over het gebied, in de tijd, over doelgroepen, over subthema's en type initiator gewenst.
- Uitvoering van het totale programma leidt ertoe dat de beoogde resultaten (zie voorzet daartoe in paragraaf 3.4) worden behaald.

Criteria etalage-initiatieven:

Voor de etalage-initiatieven geldt een aanscherping van de criteria die benoemd zijn voor het hoofdprogramma. Deze aanscherping zal op een later moment gebeuren. De keuze voor de etalageprojecten hoeft voorlopig ook nog niet plaats te vinden. Eerst dient het hoofdprogramma vormgegeven te worden.

6 Organisatie en financiën

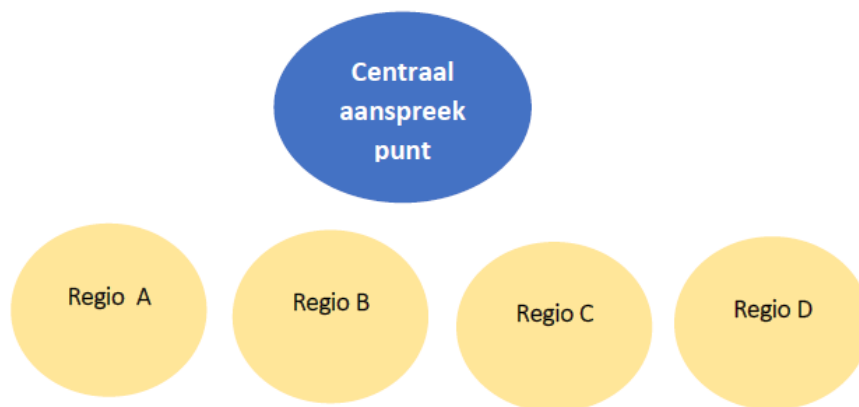
6.1 Mate van samenwerking: opties en keuze

Zoals opgemerkt hebben de nu betrokken partijen uitgesproken om samen te werken in het kader van "2021 – 600 jaar Sint Elisabethsvloed". In de tweede werksessie zijn twee varianten geschetst:

1. De lichte variant:

Er vindt afstemming plaats over inhoud (niet hetzelfde doen) en over de agendering (spreiding in de tijd) maar verder gaat ieder zijn eigen gang. Het construct wordt door een ieder naar eigen believen gebruikt, er zijn geen bindende criteria. Er komt geen gezamenlijke marketingcampagne. Financiering gaat rechtstreeks naar losse initiatieven en lokale/ regionale samenwerkingsverbanden, dus niet naar een centraal opererende organisatie. Op centraal niveau is alleen 1 persoon actief als aanspreekpunt voor een ieder. Afstemmen is zijn/ haar enige taak.

- Inhoudelijke afstemming (niet hetzelfde doen)
- Afstemming agenda

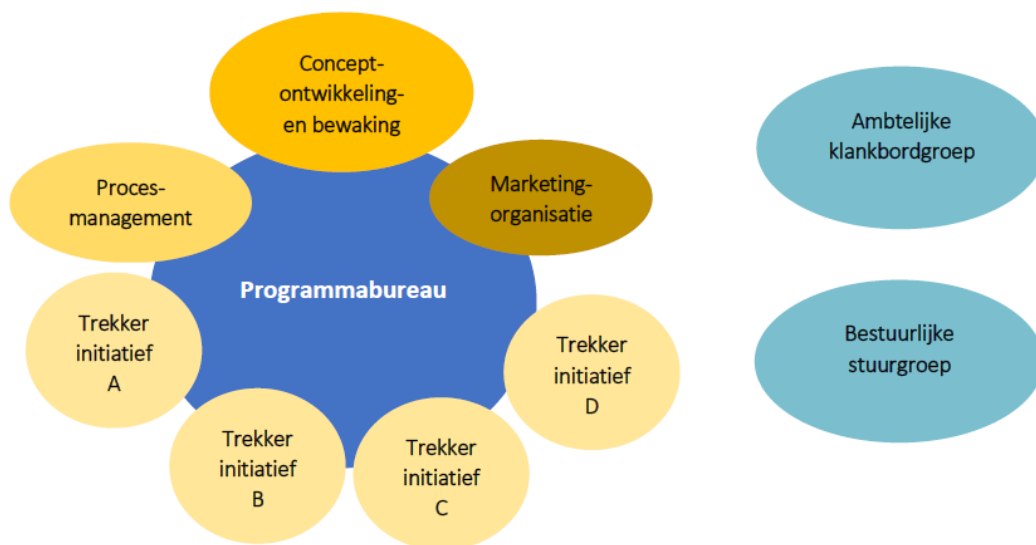
2. De hybride variant:

We werken met een klein "programmabureau 2021" dat als belangrijkste taken heeft:

- Samen met de diverse partners bouwen aan een sterk, samenhangend programma en bewaken van die samenhang.
- Zorgen voor afstemming tussen de diverse initiatieven en (regionale) deelprogramma's, zowel inhoudelijk als qua spreiding in de tijd.
- Naar behoefte: ondersteunen van de trekkers van de diverse regionale initiatieven.
- Gevraagd en ongevraagd de trekkers van de diverse regionale initiatieven scherp houden op de doelen en criteria.
- Initiëren van nieuwe initiatieven, daar waar 'hiaten' zijn in het programma (qua spreiding in de tijd, in het gebied, in thematiek, in doelen).
- Promotie en marketing op het bovenregionale niveau.
- Regelen van financiering voor de overkoepelende promotie en marketing en voor het tot stand brengen van de etalage-initiatieven.

Voor het ontwikkelen van initiatieven en het ophalen en aanjagen van initiatieven ‘in het veld’ ligt de primaire verantwoordelijkheid niet bij het programmabureau, maar bij organisaties die goed geworteld zijn in het gebied en die thuis zijn in dit type werk. De lokale en regionale trekkers nemen het construct en de daarbij horende criteria als leidend bij het ontwikkelen van en zoeken naar initiatieven. Het programmabureau heeft hierbij een toetsende rol: voldoet een initiatief inderdaad aan de criteria? Aanvullend op datgene dat bottom up ontstaat kunnen er vanuit de ‘centrale organisatie’ extra initiatieven worden ontplooid.

- Samenhangend, sterk programma met impact
- Centraal wat moet, decentraal wat kan
- Ruimte voor ieders doelen en ambities

Naast deze twee varianten zijn er uiteraard nog vele andere denkbaar. Waaronder een variant met een hele sterke centrale sturing, met een programmeur die het gehele programma bepaalt. Hiervan is echter al helder geworden dat partijen daar geen voorstander van zijn. En de kans dat zo’n aanpak succesvol zou zijn wordt ook klein geacht.

Keuze

In de tweede werksessie is unaniem de voorkeur uitgesproken voor de tweede variant, eventueel in iets aangepaste vorm.

6.2 Voorstel voor organisatie

De tweede variant, die dus ieders voorkeur geniet, wordt hier nader verkend.

Een klein, toegewijd, sterk team

De lijst met taken die in de vorige paragraaf zijn geformuleerd voor het “programmabureau 2021” is best omvangrijk. Dit wekt wellicht de suggesties dat het om een groot team gaat. Dit is echter absoluut niet de insteek. Het zal gaan om een klein aantal mensen, dat een deel van hun tijd besteedt aan “2021 - 600 jaar Sint Elisabethsvloed”, waarbij een deel van deze mensen dit waarschijnlijk doet vanuit een van de betrokken organisaties.

Geadviseerd wordt om twee mensen in te huren die -bijvoorbeeld elk twee dagen in de week, ook afhankelijk van de fase waarin het programma zich bevindt (opbouwfase versus uitvoeringsfase in 2021)- beschikbaar hebben om in overleg met alle betrokkenen te gaan bouwen aan het programma. Uiteraard moet hierbij gekozen worden voor mensen die ervaring hebben met het opzetten en managen van dit soort programma's en die een netwerk hebben (of snel kunnen ontwikkelen) in het gehele gebied.

Promotie en marketing hoeft waarschijnlijk niet extern te worden ingehuurd. Expertise op dit vlak is aanwezig bij de deelnemende partijen, bijvoorbeeld bij Dordrecht Marketing. Ok VisitBrabant kan mogelijk een rol spelen. Ook als het intern opgelost kan worden is hiervoor overigens wel geld nodig.

De trekkers/ contactpersonen van de verschillende lokale en regionale deelprogramma's zijn ook onderdeel van het programmabureau. Hiermee wordt het programmabureau goed gevoed vanuit de basis en, vice versa, kan een goede doorvertaling plaatsvinden tussen de gedachten die centraal spelen en de praktijk.

Entiteit, convenant, penvoerderschap

Op dit moment zijn de betrokken partijen niets van elkaar, behalve gesprekspartners. Het ligt voor de hand dit te veranderen. Dit kan heel formeel, door een nieuwe entiteit (stichting?) op te richten of wat 'losser' door een intentieverklaring/ convenant te tekenen waarin iets opgenomen is over de gezamenlijke ambities en de werkwijze. "2021 - 600 jaar Sint Elisabethsvloed" zal sowieso ondergebracht moeten worden bij een organisatie (bestaand of nieuw) omdat er anders geen mogelijkheid is om geld via het gezamenlijke initiatief te laten lopen. Het nadeel van de oprichting van een nieuwe entiteit, zoals een stichting, kan zijn dat na 2021 de opgedane kennis, ervaring en het gecreëerde netwerk verdampt. Als er een nieuwe organisatie wordt ingericht moet deze dan ook zodanig worden ingebed in bestaande structuren dat dat voorkomen wordt. Kiezen voor een bestaande organisatie als trekker is echter ook nog wel lastig. Geen van de nu betrokken organisaties lijkt in de positie om namens een ieder op te treden. Een van de organisaties aanwijzen als penvoerder is wel een optie voor de betrokken partijen, zo bleek tijdens de tweede werksessie. De organisatie die penvoerder is vult dan als het ware de secretarisrol in (postadres, rekeningnummer), maar is qua positie gelijk aan alle andere deelnemers.

Een definitief besluit over de constructie is nog niet genomen. Geadviseerd wordt om er voor te kiezen dat één organisatie penvoerder is. Dit mede omdat deze constructie vrij snel te regelen is. NLDELTA zou deze rol op zich kunnen nemen. NLDELTA heeft inmiddels een entiteit, ligt centraal in het gebied en lijkt bereid deze rol op zich te nemen. Nogmaals: als NLDELTA de penvoerder wordt dan gaat het puur om een administratieve rol die NLDELTA vervult namens de gezamenlijke partijen.

Eigenaarschap en borging betrokkenheid

Doordat de lokale en regionale trekkers/ contactpersonen dicht tegen het programmabureau aanzitten, is de relatie tussen lokaal/ regionaal en centraal al voor een belangrijk deel geborgd. Daarnaast lijkt het raadzaam om zowel een ambtelijke werkgroep als een bestuurlijke stuurgroep in te richten. De ambtelijke werkgroep (van 4-5 personen, met daarin vertegenwoordigers vanuit Brabant en Zuid-Holland) kan, als deze het mandaat

krijgt van de deelnemende partijen om besluiten te nemen, de projectleiders/ kwartiermakers aansturen en anderszins toezien op de gang van zaken. De bestuurlijke stuurgroep kan, waar nodig, besluiten formeel bezegelen.

Beslissingsbevoegdheid

Ten aanzien van de etalageprojecten kunnen zich mogelijk lastige keuzes voor doen. Welke projecten verdienen een plek in de etalage? En krijgen deze allemaal evenveel budget om het initiatief tot wasdom te laten komen en te vermarkten, of is dit verschillend? Om hier uit te komen zijn heldere criteria nodig en een transparante besluitvorming. En deze besluitvorming moet zo veel mogelijk los staan van individuele belangen van betrokkenen. Over de wijze waarop dit vormgegeven kan worden dient de komende maanden een besluit genomen te worden.

Centraal versus regionaal/lokaal

Een punt van aandacht is nog wel hoe de verschillende lokale en regionale trekkers/coördinatoren ten opzichte van elkaar gaan opereren. Zoals in paragraaf 2.3 is opgemerkt, kunnen er nu in elk geval al 4 'kernen' van samenwerking onderscheiden worden: West-Brabant, NLDelta, stad Dordrecht en Rotterdam met de verbinding naar Dordrecht. Wat in die paragraaf ook is opgemerkt: geografisch zit er overlap tussen deze gebieden. Dit hoeft niet onoverkomelijk te zijn, maar het is wel van belang dat de betrokkenen tevoren naar elkaar uitspreken wat de verwachtingen zijn. In de kwartiermakersfase, die nu aanbreekt, zal dit nader moeten worden uitgewerkt. De rolverdeling tussen centraal en lokaal/ regionaal zal waarschijnlijk per fase verschillen.

6.3 Financiering

Er is geen tijd te verliezen. Er moeten zo spoedig mogelijk mensen aan de slag om een en ander verder op poten te zetten. Wat op de hele korte termijn nodig is, is financiering voor deze mensen. In eerste instantie wordt gedacht aan budget voor een half jaar, zodat er iets stevigs neergezet kan worden. Daarna is nog meer geld nodig, de omvang daarvan moet het komende half jaar helder worden. Ook moet dan een financieringsstrategie worden ontwikkeld (kan de rijksoverheid aan het programma worden gekoppeld? Of het Deltaprogramma? Wat zijn provincies, regio's en gemeenten bereid te doen? Is het kansrijk om op programmaniveau sponsors te werven?).

Voor de eerste fase wordt gedacht aan een budget van circa € 75.000,-- à € 100.000,-- Wellicht dat het iets minder kan zijn, maar er is echt wel een substantieel bedrag nodig. Voor de financiering wordt primair gekeken naar overheden, de provincies Noord-Brabant en Zuid-Holland voorop. De gesprekken hierover lopen momenteel en zijn veelbelovend.

6.4 Relatie met NBTC themajaar

Het Nederlands Bureau voor Toerisme & Congressen (NBTC) organiseert sinds enige tijd themajaren. Voor 2021 is het beoogde thema: 'Ode aan het Nederlandse Landschap'. Het feit dat 600 jaar geleden de Sint Elisabethsvloed plaats vond was de directe aanleiding voor deze keuze. Dit betekent overigens niet dat dit ook het centrale onderdeel wordt van het themajaar. Het NBTC zet in beginsel in op een programmering door het hele land. Anders

dan bij eerdere themajaren is dat het NBTC nu niet alleen de internationale toerist centraal stelt, maar ook de nationale en regionale markt bedient.

De rol van het NBTC is met name om het themajaar -samen met partijen in de regio's- programmatisch neer te zetten en vervolgens op een goede manier te vermarkten. Het daarvoor benodigde budget (ca € 600.000 – 800.000,--) dient door de partners (in de praktijk met name overheden) bijeengebracht te worden. Het NBTC gaat uit van circa € 75.000,-- per regio.

Uiterlijk begin 2019 wil het NBTC zekerheid hebben over het beschikbare budget. Alleen dan kan tijdig gestart worden met het bouwen van een sterk programma. Bij onvoldoende budget zal het themajaar niet door gaan.

Met het NBTC is meermaals contact geweest over de herdenking/ viering van 600 jaar Sint Elisabethsvloed. Hierbij is aangegeven dat een aantal partijen gezamenlijk een ambitieus programma wil gaan neerzetten in het Deltagebied. Ook is aangegeven dat het nu nog te vroeg is om toezeggingen te kunnen doen over een bijdrage vanuit de Deltaregio aan de NBTC-campagne. Daarvoor is het belangrijk om nog beter zicht te krijgen op de eigen doelen en de programmatische vertaling daarvan en op de meerwaarde van de marketinginzet door het NBTC. In het eerste kwartaal van 2019 moet zich dit verder uitkristalliseren.

6.5 Vervolgstappen

Verkenningfase

De betrokkenen uit (West-)Brabant hebben onlangs besloten om op korte termijn een 'kwartiermaker' te benoemen voor het Brabantse deel van het programma. Op zichzelf is het heel positief dat er snelheid wordt gemaakt. Tegelijkertijd is het wel van belang dat er niet een zelfstandig Biesboschjaar wordt ontwikkeld dat te veel los staat van het grotere geheel. Geadviseerd wordt om in deze fase de werkzaamheden vanuit het Biesboschjaar sec te beperken tot het verzamelen van ideeën die leven in het veld. Andere werkzaamheden die bij het kwartier maken horen kunnen beter door kwartiermakers die voor het gehele programma werken worden opgepakt. Dit biedt het meeste garantie dat in gezamenlijkheid een sterk programma wordt gebouwd. In dit kader is het ook beter, want helderder, om in West-Brabant te spreken over een verkenningfase en niet over een kwartiermakersfase. Geadviseerd wordt om zo'n nadere verkenning ook in andere delen van het werkgebied te houden, zodat er voor het gehele gebied een gelijk vertrekpunt is.

Kwartiermakersfase

Geadviseerd wordt om zo spoedig mogelijk een tweetal kwartiermakers aan te stellen die, met dit rapport als uitgangspunt, een plan van aanpak gaan opstellen voor het jubileumjaar. In dit plan van aanpak moet aandacht zijn voor elementen als het creatief concept, de manier van programmering en afstemming, financiering en promotie en marketing. Bij de kwartiermakers moet samenwerking en het streven naar samenhang en mede-eigenaarschap van alle betrokkenen (en nog niet betrokkenen!) voorop staan.

Om tot een sterk gezamenlijk programma te komen is het belangrijk dat in de kwartiermakersfase de regie niet lokaal/ regionaal maar centraal ligt. In een later stadium, als de organisatie staat, dan ligt het voor de hand dat er juist ook veel regie in de regio is (loketfunctie, aanjager).

Bijlage 1: Verantwoording

Interviews

Aan de basis van dit document stonden (telefonische) gesprekken met de volgende personen:

- Dordrecht Marketing: Gerben Baaij
- Initiatiefnemer Delta2021/ Biesboschmuseum: Dick Verheijen
- Initiatiefnemer Deltaconcerten: Arjan van der Zee
- Gemeente Drimmelen: Gert de Kok, Joey van Aken, Cor Smits en Robert Holmes
- Gemeente Moerdijk: Kim van den Berg
- Gemeente Zundert: Johan de Beer
- Initiatiefnemer Deltaconcerten: Arjan van der Zee
- NBTC: Angelique Vermeulen
- NLDELTA: Stella van Uffelen
- Parkschap NP de Biesbosch: Patty Kanselaar
- Provincie Noord-Brabant: Han Clement
- Provincie Zuid-Holland: Edith van Dam en Karen Wassink
- Regio Waterpoort: Ronald Kramps
- Rotterdam Festivals: Franc Faaij
- Staatsbosbeheer: Arjan van der Zee
- Stichting Werelderfgoed Kinderdijk: Cees van der Vlist

Ook zijn de opbrengsten uit een discussie over 2021 in de DelTafel (d.d. 10 oktober 2018) meegenomen.

Deelnemers werksessies

Werkssessie 29 november 2018

Gemeente Dordrecht	Rick Naaktgeboren	Biesboschmuseum/ mede-initiator 2021	Dick Verheijen
Regio West Brabant	Kristie van Damme	Erfgoedhuis Zuid- Holland	Ad van der Zee
Provincie Noord-Brabant	Han Clement		
Provincie Zuid-Holland	Gina Looijenga	Berkers Advies	Rob Berkers
NLDelta/ Parkschap NP de Biesbosch	Patty Kanselaar	Business Openers	Marc van Eck
Rotterdam Festivals	Franc Faaij	Business Openers	Marloes Ploeg
Staatsbosbeheer	Arjan van der Zee		

Werkssessie 21 januari 2019

Gemeente Dordrecht	Rick Naaktgeboren	Staatsbosbeheer	Arjan van der Zee
Gemeente Drimmelen	Joey van Aken	Biesboschmuseum/ mede-initiator 2021	Dick Verheijen
Regio West Brabant	Kristie van Damme	Dordrecht Marketing	Gerben Baaij
Provincie Noord-Brabant	Han Clement	Streeknetwerk Biesbosch/ diverse Brabantse gemeenten	Sandra Versteegen

Erfgoedhuis Zuid-Holland	Ad van der Zee	Berkers Advies	Rob Berkers
Provincie Zuid-Holland	Sjef Verbaanderd	Business Openers	Lara Molendijk
NLDelta/ Parkschap NP de Biesbosch	Patty Kanselaar	Business Openers	Marloes Ploeg
NLDelta	Stella van Uffelen		

Documenten

Er is ook gebruik gemaakt van diverse documenten die door betrokkenen al waren opgesteld in het kader van de viering van 2021. Belangrijke documenten zijn met name:

- Ambtelijke Werkgroep Biesboschjaar 2021, Opzet projectplan Biesboschjaar 2021, te bespreken 21 feb 2018
- Businessplan Delta-Concerten (Arjan van der Zee, 15 sept 2018)
- Coalitieakkoord gemeente Drimmelen 2018-2022, Een mooi en gezond Drimmelen maken we SAMEN!
- MIPP Sleutelprojecten Meerjaren Integrale Planning Projectbijdragen, Provincie Noord-Brabant, 2018
- Ode aan het Nederlandse Landschap – presentatie NBTC, 20 september 2018
- Projectvoorstel 'Viering Delta 2021 – Opstartfase' (Parkschap NP de Biesbosch, juli 2018)
- Startdocument Delta 2021, een programma (Parkschap NP de Biesbosch, aug 2017)
- Toekomstvisie Biesbosch 202-korte versie. Parkschap NP de Biesbosch
- Vacature kwartiermaker Biesboschjaar 2021, juli 2018
- Verslag Bestuurlijk Overleg 'Biesboschjaar 2021', 14 maart 2018